

Kurzemes Vārds
Zemgale

NEATKARĪGĀS
TUKUMA ZINAS

Saldus Zeme
LAIKRAKSTS BROČENU NOVADAM UN SILDUS NOVADAM

Talsu
Vēstis

Laikraksts Vidzemes novadiem
Druva

Madonas reģiona laikraksts
STARS

Laikraksts Vidzemes
Kurzemnieks

Liesma

Alūksne, Krāslava, Limbaži un
Sālcgrīvas novadu laikraksts
Auseklis

RUNĀ EKSPERTS

Daudzi netiek tālāk par “gūgles” pirmo lapu

Kultūras ministrijas Mediju politikas nodaļas eksperte **KLINTA LOČMELE**

Par to, ka medijpratība ietekmē cilvēka lēmumus un dzīves kvalitāti, ikdienā bieži neaizdomājamies. Tomēr piemēri tam ir visapkārt, un medijpratības trūkums var radīt nopietnus draudus demokrātijas pastāvēšanai un valsts drošībai, jo tikai medijpratīga sabiedrība ir izturīga pret trešo valstu izplatītu manipulatīvu informāciju.

Viena no Latvijas sabiedrības šolaiku problēmām ir pārlieku lielle centieni iegūt uzmanību sociālajos tīklos, audzējot savos profilos sekotāju un draugu skaitu, tādējādi zaudējot piesardzību un palielinot risku tikt ietekmētiem ar viltus ziņu palīdzību. Liela daļa cilvēku uzskata, ka viltus ziņas viņus nespēj ietekmēt, jo tā ir acīmredzami nepatiesa informācija, taču jāņem vērā, ka tiek izmantotas dažādas manipulācijas tehnikas, lai tomēr notvertu cilvēka uzmanību un viņš uzklīkšķinātu uz kāda sensacionāla virsraksta, tā vairojot šīs interneta lapas īpašnieka ieņēmumus no reklāmas, kas tajā izvietota. Tāpat maldinoša informācija var būt izmantota dažādu versiju radīšanai par kādu notikumu vai cilvēku, veidojot haosu lasītāja, skatītāja vai klausītāja domāšanā. Vienam notikumam tiek radītas ne tikai divas, bet pat vairāk nekā desmit versiju. Ziņai var nenoticēt, bet neapzināti katra šāda informācijas filtrēšana atstāj emocionālu iespaidu. Sociālie tīkli ir izdevīgas platformas, ko speciāli apmācīti cilvēki izmanto ietekmes veidošanai, mums pat nenojaušot. Taču, ja cilvēks ir medijpratīgs, viņam izveidojas imunitāte pret šādu informāciju – viņš to var atpazīt, apzināties, ka tā nav uzticama, un tādējādi sevi pasargāt.

2017. gadā pirmo reizi Latvijā Kultūras ministrija veica divus pētījumus par iedzīvotāju medijpratību, tai skaitā bērnu un pusaudžu vidū. Vairākas riska zonas uzrādīja pētījums bērnu un pusaudžu auditorijā. 57% aptaujāto internetu lieto ne mazāk kā trīs stundas dienā. Liela daļa no internetā veiktajām aktivitātēm saistās ar izklaidi vai ir bezmērķīgas. 40 procenti bērnu un pusaudžu (aptaujāti tika 1200 respondenti vecumā no 9 līdz 16 gadiem) internetā klejo bez konkrēta nolūka, bieži “uzduroties” saturam, kas var ietekmēt un mainīt viņu vērtību izpratni, tostarp radikālā veidā. Maz laika tiek pavadīts Latvijas informatīvajā telpā, līdz ar to, ja notiek vēlēšanas un jaunietim nav izpratnes par notikumiem un to cēloņsakarībām, viņam grūti pieņemt pārdomātu lēmumu.

Medijpratība ir viena no prasmēm, kas palīdz jaunietim, piemēram, veikt izvēli, kurā augstskolā studēt, kurai reklāmas kampaņai noticēt. Pētījums atklāj, ka nepietiekama ir jauniešu izpratne par viltus ziņu atpazīšanu, mediju biznesa darbības pamatprincipiem un to finansēšanas modeļiem, reklāmas lomu mediju darbībā. Intervijas ļauj secināt, ka jēgpilnas informācijas meklēšana un tās izvērtēšana bieži ir pavirša un nekritiska, jo uzziņa netiek veikta tālāk par pirmo “Google” piedāvāto lapu. Bērni un pusaudži neaizdomājas salīdzināt dažādas interneta vietnes un mājaslapas, lai saprastu, vai informācija patiešām ir patiesa.

Līdzīgu signālu dod arī pieaugušo auditorijas pētījums. Puse no vairāk nekā 1000 aptaujātajiem uzskata – ja kādu informāciju publicē vai pārraida mediji, tad tā noteikti ir patiesa. Mediju respondenti uztver kā pasaules spoguļi, apējot kritisko domāšanu.

Pasaulē, kur notiek cīņa ne tikai par to, kā cilvēki tērē naudu, bet galvenokārt par viņu prātiem, uzskatiem un vērtībām, medijpratībai ir ļoti svarīga loma. Medijpratība cilvēkam izveido sava veida imunitāti pret viltus ziņām, lai balansētu viedokli, ka sociālie un tradicionālie mediji vai informācija ir tikai draudi. Vien jāprot tos gudri izmantot, tad viss būs labi.

SAPRĀTĪGI

Anonimitāte internetā ir mīts

“Sevis izglītošana, spēja racionāli domāt kritiski, izvērtēt informāciju, prast adekvāti reaģēt uz ziņojumiem un komentāriem – tā varētu raksturot prasmīgu interneta lietotāju,” norāda informācijas tehnoloģiju pasniedzējs Saldus tehnikumā un kibernetikas speciālists **RIHARDS MHITARJANS**.

Neesi lētticīgs!

Risks ir tāds pats kā pirms 20–30 gadiem. Tikai mainās krāpšanas metodes. Kamēr cilvēki būs lētticīgi, krāpnieki uzdarbosies. Riharda pieredze rāda, ka populārākie krāpšanas veidi mūsdienās ir viltus e-pasti, ko saņemam. Tajos parasti aicina iemaksāt kādu naudu apšaubāmā vietnē, pārskatīt nodokļus vai veikt citus naudas darījumus. Bieži vien tēmē uz banku klientiem, sūta ziņas it kā no bankas, bet patiesībā tiek izkrāpti svarīgi personas un bankas dati.

IT speciālists ir pārliecināts, ka mūsdienās tehniska profila vai e-pastu uzlaušana notiek reti. Lai cik drošas būtu paroles vai pati sistēma, vālais punkts vienmēr būs cilvēks. Var ietekmēt dažādi cilvēciski faktori: aizmāršība, slinkums un citi. Bieži vien krāpniekam svarīga informācija tiek iegūta, manipulējot ar upuri.

R. Mhitarjans apstiprina jau sen zināmo: tas, kas reiz ievietots internetā, reti pazūd neatgriezeniski. “Anonimitāte internetā ir mīts, tā neeksistē,” saka IT speciālists. Tādēļ, arī ievietojot attēlu sociālajā tīklā vai sūtīt kādam privāti, jāapdomā divreiz. Ikvienai fotogrāfijai ir metadati, kuri sniedz informāciju, starp tiem var būt arī ģeolokācijas dati.

Publicē pēc iespējas mazāk informācijas par sevi!

Parādoties jaunām saziņas platformām, jaunieši tās steidz izmēģināt. “Jo vairāk reģistrējamies sociālajos tīklos vai izmantojam interneta pakalpojumus, jo lielāks risks ir mūsu drošībai,” saka Rihards. Kāda ir izplatītākā kļūda? Mēs bieži vien izpaužam internetā par sevi daudz (un nevajadzīgas!) informācijas. Pat publicēti šķietami nesvarīgi sīkumi, piemēram, ieeļļošanās (atzīmēšanās)

“Droša interneta lietošana katram sākas ar savas uzvedības izvērtēšanu,” norāda Rihards Mhitarjans

Andreja Sergejeva foto

atvaļinājumā Spānijā, dod zaglim zaļo signālu ceļotāja dzīvesvietas aplaupīšanai.

Kibernetikas speciālists uzsver, ka riska grupa noteikti ir jaunieši. Viņu vecumā gribas sevi parādīt. Šie interneta lietotāji, kā minimums, ir reģistrējušies sociālajos tīklos “Instagram” un “Facebook”, kuros izpauž citiem informāciju par sevi. Viens ļoti kaitīgs portāls pirms gadiem bija “ask.fm”, tur anonīmi uzdeva it kā nenozīmīgus jautājumus. Lietotājs godprātīgi atbildēja, un pēc atbildēm kā puzzle varēja salikt cilvēka psiholoģisko portretu. Nosakot viņa intereses, bieži vien tika piedāvāti krāpnieciski darījumi.

Apšaubi visu informāciju, ko izlasi. Pārbaudi citus avotus!

Pēdējā laika hits ir viltus ziņas. Kā stāsta Rihards, tas ir nopietns drauds gan pašam sev, gan citiem. Varam nodarīt būtisku kaitējumu. Klasisks piemērs – izlasām ziņu par medikamentiem, kas it kā ir labi, bet patiesībā sastāv no ūdens vai cukura. Ja noticam, kaitējam sev finansāli un arī veselībai. Ja dalāties ar šo ziņu draugu lokā, nepārbaudot informācijas patiesumu, uzņemamies atbildību arī par citu dzīvi.

Signe Meire

AIZSPOGULIJA

5G: mīti un atspēkojumi

Šovasar Liepājā atklāja vienu no mūsu valstī pirmajām 5G jeb piektās paaudzes mobilo sakaru bāzes stacijām. Aktivizējās tehnoloģijas pretinieki, kas daļu sabiedrības biedēja ar argumentiem par tās kaitīgumu. Vēlāk reaģēja mediji un zinātnieki, kas veltīja daudz laika un enerģijas, lai atspēkotu pieņēmumus, puspatiesības un reizēm pat kļaus melus. Piedāvājam jūsu uzmanībai trīs apgalvojumus par 5G tehnoloģiju un to atspēkojumus.

Andris Sudmalis

Foto no androidauthority.com

1. apgalvojums: ELEKTROMAGNĒTISKAIS STAROJUMS IR KAITĪGS VESELĪBAI.

Doktora Bila P. Karija 2000. gada pētījumā Floridā par bezvadu tīklu ietekmi uz cilvēka veselību secināts – jo augstāka ir elektromagnētisko viļņu frekvence, jo vairāk smadzenes absorbē šos viļņus un jo lielāks kļūst risks saslimt ar smadzeņu vēzi. Ūdens tirgotāja “Memory Water” feisbuka lapas video apgalvo, ka 5G tehnoloģiju nodrošinošais bāzes staciju radītais elektromagnētiskais starojums ir kaitīgs kā cilvēkiem, tā dabai, dzīvniekiem, kukaiņiem.

Avots: facebook.com. “Memory Water”: “Vai vēlies būt 5G laboratorijas žurka?”

Atspēkojums: KAITĪGUMS NAV PIERĀDĪTS.

Ņujorkas Universitātes radioloģijas profesors Kristofers Kolinss un medicīniskās fizikas profesors Mārvins Ziskins norādīja uz būtisku pētījuma kļūdu. Dr. Karijs savā analizē neņēma vērā cilvēka ādas aizsargefektu. Proti, augstāku radio frekvenču gadījumā, āda darbojas kā barjera, kas aizsargā iekšējos orgānus un arī smadzenes no viļņu ietekmes.

Pasaules Veselības organizācija pauž, ka, aplūkojot daudzos pētījumus kopumā, redzams – pašreizējie pierādījumi neapstiprina, ka sekas uz veselību atstātu zema līmeņa elektromagnētiskā lauka iedarbība, kas ir raksturīga 5G bāzes stacijām.

Fiziķis un vēža pētnieks Deivids Roberts Graims skaidro, ka radio viļņi, kas tiek izmantoti mobilo tālrunu tīklos, ir nejonizējoši, kas nozīmē, ka tiem nav pietiekamas enerģijas, lai sašķeltu DNS un izraisītu šūnu bojājumu, kā to apgalvo tehnoloģijas kritiķi.

Avoti: Laikraksts “The New York Times”: “The 5G Health Hazard That Isn’t” (“5G veselības apdraudējums, kura nav.”) 16.07.2019.; who.int.: “What are electromagnetic fields?” (“Kas ir elektromagnētiskie lauki?”), bbc.com: “Does 5G pose health risks?” (“Vai 5G rada draudus veselībai?”) 15.07.2019.

2. apgalvojums: 5G ir NATO RADĪTA TEHNOLOĢIJA, LAI KONTROLĒTU PŪLI.

“Memory Water” dibinātājs Jānis Pļaviņš feisbuka lapā “Patiesība par 5G”: “Pasaules līmeņa mikroviļņu ieroču eksperti mūs brīdina, ka tieši 5G varēs izmantot, lai tiešā veidā varētu ietekmēt cilvēkus.” Runa ir ne tikai par iespējamību ar tehnoloģijas palīdzību izsekot cilvēkus, bet arī par to, ka pret viņiem varēs vērst precīzi mērķētu staru kā mikroviļņu ieroci.

Avots: facebook.com. “Patiesība par 5G”.

Atspēkojums: TĀ IR NEPIERĀDĀMA SAZVĒRESTĪBAS TEORIJA.

Šāds apgalvojums tiek uzskatīts par sazvērestības teoriju, ko kultivē gan galēji labējie, gan galēji kreisie ekstrēmisti. Pamatdoma – valdības izmantos 5G, lai kontrolētu sabiedrību politisku un ekonomisku mērķu dēļ.

Vēl viena versija – tā ir Krievijas propaganda, lai ne tikai diskreditētu savu ilggadējo militāro pretpolu NATO, bet arī kavētu Rietumvalstu tehnoloģisko un ekonomisko progresu, ko 5G varētu sekmēt.

Avots: elektronikas inženieru izdevums “EE Times”: “5G: The Conspiracy Theories” (“5G: Sazvērestības teorijas”), autors Martins Rouvss, 31.07.2018.; nytimes.com: “Your 5G Phone Won’t Hurt You. But Russia Wants You to Think Otherwise” (“Tavs 5G tālrunis tev nekaitēs. Taču Krievija grib, lai tu domātu pretēji”) 12.05.2019.

3. apgalvojums: 5G DĒĻ DĪVAINI UZVEDAS UN MIRST PUTNI.

Latvijas interneta resursos šovasar tika publicēts video, kas vēstīja, ka putni it kā esot pametuši Liepājas ezeru pēc 5G bāzes stacijas uzstādīšanas pilsētas centrā.

Iespējams, šī apgalvojuma autorus un izplatītājus iedvesmoja ziņa par simtiem putnu masveida nāvi Hāgā Nīderlandē 2018. gada oktobrī. Tika apgalvots, ka putnu nāvi izraisījis 5G izmēģinājums.

Avots: greenworldwarriors.com: “Hundreds of birds dead during 5G experiment in The Hague” (“Simtiem mirušu putnu 5G eksperimentā Hāgā”) 10.11.2018.

Atspēkojums: TAJĀ LAIKĀ HĀGĀ NENOTIKA 5G TESTI.

Liepājnietiem arī pēc 5G raidītāja uzstādīšanas varēja pārliecināties, ka ūdensputni Liepājas ezeru nav pametuši. Savukārt Hāgā patiesībā nenotika 5G testi, bet Roterdamas Dabas vēstures muzeja un Vāgeningenas Universitātes pētnieki veica autoposījumu 15 Hāgas strazdiem, kuriem tika konstatēti iekšēji bojājumi. Pētnieki secināja, ka putni miruši pēc uztriekšanās objektiem (iespējams – zemei, koku zariem, citiem citam) ar lielu spēku. Nav precīzi zināmi iemesli šādai rīcībai, taču zinātnieki pieļāva, ka to izraisījusi panika pūču uzbrukuma dēļ vai citi iemesli. Izmeklējumi arī atklāja toksīna pēdas, ko varēja atstāt strazdu uzturā lietotās sēklas. Taču nav zināms, vai šiem toksīniem bija kāda loma putnu nāvē.

Avots: fullfact.org: “Hundreds of birds were found dead in the Netherlands but it had nothing to do with 5G” (“Nīderlandē atrasti simtiem mirušu putnu, bet tam nav nekāda sakara ar 5G”) 21.08.2019.

VISAS KRĀSAS

Atbildes rada nākamos jautājumus

“Es feisbukā redzēju!” – tā ļoti bieži sākas ne tikai ļaužu sarunas pie kafijas, bet arī žurnālista ceļš publikācijas sagatavošanā. Sociālie mediji mēdz būt pirmā vieta, kur cilvēks pauž savu šoku, sašutumu vai sarūgtinājumu. Vietne “Facebook” pati par sevi nav ne laba, ne slikta. Tā noteikti ir viens no žurnālista informācijas avotiem, kur pamanīt problēmas vai sarežģījumus, kas varētu skart arī plašāku sabiedrības daļu.

Tomēr sociālajos tīklos, kur saskaņā ar Kultūras ministrijas veikto pētījumu piektā daļa cilvēku dalās ar nepārbautu informāciju, aina pārsvarā gadījumu tiek zīmēta melna vai balta. Žurnālistam būtiski ir pašam būt medijpratīgam informācijas meklējumos, jo īpaši, ja re-

daktors uzdevis pētīt kādu sensitīvu problēmu.

Piemēram, reemigrācija ir jūtīga tēma, par kuru sabiedrībā mēdz būt visai krasi viedokļi. Vieni ir pārliecināti, ka tikai muļķi un caurkritēji atgriežas šādā valstī, bet citi tā novērtē aizbraucējus no Latvijas.

Ļoti bieži ļaudīm patīk salīdzināt nodokļu slogu Latvijā un citās valstīs, taču, ņemot tikai vienu nodokļu pozīciju, var rasties aplams priekšstats. Kādā valstī šāda nodokļa nebūs vispār, bet kāds cits būs ievērojami lielāks. Derēs sociālo tīklu ieraksts: “Vācijā par to vispār nav jāmaksā!”, lai rastos priekšstats, ka valsts ir gādīgāka par saviem iedzīvotājiem. Bet žurnālists zinās, ka nav korekti salīdzināt minimālo algu, neapliekamo minimumu, ja pretī nenosauc, piemēram, kāda vidēji ir mājokļa īres maksa.

Un ar to arī ir viltīgi. Šeit cilvēki nemēdz īrēt tikai istabiņu, kur atpūsties pēc darba dienas, bet ārzemēs strādājošie nereti gadiem ilgi dala vienu māju, lai tikai dzīvošana izmaksātu lētāk.

Profesionālim ieraksts feisbukā ir vien ierosme darbam. Piemēram, izlasu vēstījumu “atgriezāties Latvijā, bet nejutāties šeit gaidīti un vajadzīgi”, jo skolā bērns saņem sliktas atzīmes vāju latviešu valodas prasmju dēļ. Ar to nepietiek. Jāmeklē vēl citi informācijas avoti. Jāpajautā skolas vadībai, skolotājiem, kā viņi redz šo problēmu un, galvenais, kāds varētu būt risinājums konkrētajā situācijā. Visdrīzāk šis nav vienīgais gadījums, kad reemigrantu bērni skolā saskaras ar grūtībām. Meklēšu citu skolu, kurā ir atrasts risinājums, kā šādiem skolēniem palīdzēt iejusties un neatpalikt mācībās. Ņemot vērā, ka problēma

nav lokāla, vērsīšos arī Izglītības un zinātnes ministrijā, lai noskaidrotu, kādas ir vadlīnijas.

Katrā Latvijas reģionā strādā reemigrācijas koordinators. Tā uzdevums ir palīdzēt cilvēkiem atgriezties pēc prombūtnes un iesaistīties vietējā sabiedrībā. Arī koordinators teiktais šai publikācijai būs svarīgs – cik lielā mērā izdodas reemigrantus sagatavot reālajai dzīvei Latvijā, un kas liek viņiem piedzīvot vilšanos?

Iespējams, arī šajā punktā mans žurnālista darbs neapstāsies. Šis ir teorētisks piemērs, praksē atbildes uz jautājumiem visbiežāk rada jaunus jautājumus un nākamos meklējumus. Žurnālistika neaprobežojas ar kopēšanu un dalīšanu, publikācija ir iedziļināšanās un izpētes rezultāts.

Linda Kilevica, žurnāliste

SKATIES PATS

Uz pozitīvisma nots

Katra pašvaldība, gribējuma parādīt sevi no labās puses, uzskata par pienākumu komunikācijai ar iedzīvotājiem izmantot visas mūsdienās pieejamās tehnoloģijas.

Labo darbu vēclītes

Likums, protams, uzliek par pienākumu pašvaldībām informēt iedzīvotājus par padarīto, skaidrot lēmumus, bet, kā tas notiek praksē, parasti atkarīgs no domes vadītāja gribas un izpratnes.

“Re:Baltic” pētniece Evita Puriņa pašvaldību informatīvos izdevumus kādā publikācijā nodēvējusi par “labo darbu vēclītēm”, kurās reti atrodama objektivitāte un gandrīz nekad – lēmumu analīze un kritika. Līdzīgi tas ir arī pašvaldību izmantotajos sociālajos tīklos un interneta portālos, kur pārsvarā lasāms, kur, kad un kas, bet ne kāpēc un par kādu naudu. Ja arī bijušas kļūdas, nepārdomāti tēriņi, tad skaidrojums nāk diezgan negribīgi. “Ja šādā situācijā pretī pašvaldības PR nav spēcīga neatkarīgā medija, nav nodrošināta demokrātija,” savulaik uzsvērusi profesore, Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas studiju katedras vadītāja Anda Rožukalne. Viņa arī pārliecināta, ka visvairāk pašvaldības izvēršas, lai dotu pretspēku kritiskiem medijiem, kuri analizē to darbu. Avīzes tiek noklusinātas, un demokrātija mazinās. Ja nav, kas skatās uz pirkstiem, tad var dot vaļu visam, pārliecināti eksperti.

Nekas nav par velti

Galvenais pašvaldību attaisnojošais arguments parasti ir, ka objektīva un mediju nesagrozīta informācija par novadā notiekošo ar to resursiem tiek nogādāta līdz katrai māsaimniecībai, arī tai, kura nevar atļauties par to maksāt. “Cilvēki jau ir samaksājuši, jo pašvaldība tiek uzturēta no nodokļiem,” pauž eksperti.

Lai informāciju saražotu, ievietotu sociālajos tīklos, internetā un veidotu informatīvo izdevumu, pašvaldībās darbojas sabiedrisko attiecību nodaļas, kurās vidēji ir no viena līdz trim četriem darbiniekiem, lielākās pašvaldībās – vairāk. Arī pašvaldību uzņēmumos ir sabiedrisko attiecību speciālisti, kuri saņem atalgojumu. Piemēram, Kuldīgas novada pašvaldības Mārketinga un sabiedrisko attiecību nodaļā strādā trīs cilvēki, kuru atalgojums ir no 850 līdz 1223 eiro. Līdzīgi ir Bauskas novadā, kur nodaļas vadītājs saņem 1298 eiro.

Pašvaldības informatīvais izdevums “Kuldīgas Novada Vēstis” iznāk divas reizes mēnesī. Domes speciālistu sagatavota informācija atrodama arī mājaslapā, feisbukā un citos sociālajos tīklos. Informāciju no visiem pasākumiem sociālajos tīklos ievieto ne tikai sabiedrisko attiecību ļaudis, bet arī domes priekšsēdētāja Inga Bērziņa. Ziņu nodošanai pašvaldība izmanto arī “Kurzemes Radio” un “Skrundas TV”.

Tas viss prasa izmaksas no budžeta. Informatīvais izdevums ir ne tikai jānodrukā, bet arī jāizplata. “Kuldīgas Novada Vēstu” izplatīšana divas reizes mēnesī ar Latvijas Pasta starpniecību 2018. un 2019. gadā izmaksā 36 786 eiro. Numura nogādāšana vienai māsaimniecībai – 3,12 eiro gadā. Izplatītājs un iespiedējs tiek noskaidrots publiskā iepirkumā. Diemžēl ne visu pašvaldību mājaslapās šis publiskais iepirkums ir katram viegli atrodamas.

Iecavas novads gājis vēl tālāk: “Iecavas Ziņas” pat iekļautas “Preses abonēšanas katalogā” starp neatkarīgajiem reģionālajiem laikrakstiem, tās iznāk reizi nedēļā, abonējamās par 10,24 eiro gadā un nopērkamas par 21 centu. Tātad iedzīvotāji par to maksā dubulti.

Gan kaķu konkurss, gan sludinājumi

Papētot pašvaldību izpratni par to, kas ir “informācija par pieņemtajiem lēmumiem un aktualitātēm”, vērojamas lielas atšķirības. Piemēram, “Iecavas Ziņas” ir gan par maksu pieņemti sludinājumi ar darba piedāvājumiem un iespēju izspiest ābolu sulu, gan līdzjūtības. Vienā no pēdējiem numuriem galvenā ziņa ir par to, kā iecavnieki bibliotēkā tiekas ar rakstnieci Gundegu Repši, un tikai pēc tam seko stāsts par reģionālo reformu. Dundagas novada “Dundadzniekā”, kam klāt nāk skaidrojums, ka publikācijās ne vienmēr pausts redakcijas viedoklis, daudz stāstīts par Kolkas lībiešu saietu, Uguns nakts pasākumu, kā arī lappuse veltīta orķestra diriģenta Viestura Rēriha piemiņai. Jāatzīst gan, ka izdevumā rakstīts arī par Kolkas pagasta pārvaldnieka Alda Pinkena atlaišanu, dodot vārdu arī pašam A. Pinkenam. Bet “Jelgavas Novada Ziņās” var uzzināt gan par to, kas kļuvis par Jelgavas gada kaķi, gan par audēju izstādi, gan par to, kā Centrālā statistikas pārvalde “ēno” novada zemniekus.

Vidzemes Augstskolas profesors Jānis Buholcs saka: “Pašvaldības izdevumam atšķirībā no īstas avīzes ir sabiedrisko attiecību, nevis žurnālistikas formāts. Likumā gan ir rakstīts, ka pašvaldībām iedzīvotāji jāinformē par pieņemtajiem lēmumiem un aktualitātēm novadā, tomēr reālie pašvaldību izdevumi aptver krietni plašāku darbības sfēru. Ne jau no likuma burta neizpildes baidās pašvaldību pārstāvji, kuri tik enerģiski aizstāv savas tiesības turpināt izdot šos biļetenus. Izdevumi ir lieliska iespēja pašvaldības vadībai reklamēt sevi, iztiekot bez nepatīkamiem vērtējumiem un kritiskām iebildēm. Šajos izdevumos lielākoties var lasīt vien to, cik viss ir labi, bet, ja kaut kas nav labi, tas tiks noklusēts vai arī pavērsts tā, lai tomēr izskatītos labi.”

Inguna Spuleniece

Latvijā ir 119 pašvaldības (no tām – 109 novadi), kas, izmantojot visus pieejamos sociālos tīklus, interneta resursus un drukāto vārdu, par nodokļu maksātāju naudu lepojas ar saviem labajiem darbiem. Novados atlikuši mazāk par 30 neatkarīgiem reģionāliem laikrakstiem, kuros iedzīvotāji var iepazīties ar objektīvu analīzi par pašvaldībās paveikto

Lailas Liepiņas
ilustrācija

VEDOKĻI

Uzticēties nevar

Žurnāliste, “Re:Baltic” pētniece EVITA PURIŅA

Vairuma pašvaldību izplatītajām ziņām uzticēties nevar. Piemēram, laikā, kad Sigulda bija visas Latvijas mutē ar vairākiem saslimšanas gadījumiem, “Siguldas Novada Ziņām” vismaz sākumā tas nebija uzmanības vērts. Jelgavā “Zemgales Ziņas” cēla trauksmi par to, kā izskatīsies lielveikals pie pils, bet pašvaldības izdevumā un arī portālā bija stāstīts, cik viss būs jauki, nepieminot cilvēku sašutumu, kura dēļ lēmumu nācās atcelt. Vēl trakāk ir tas, ka pašvaldību PR parādās arī vietējā televīzijā. Arī tur tiek ieguldīta nodokļu maksātāju nauda, turklāt nav jau pretī normālas reģionālo televīziju žurnālistikas, kam sacensties. Piemēram, “Vidzemes TV” redzami tikai pašvaldību labie darbi. Pirms pāris gadiem apkopojām, cik par savu PR tērē lielās pilsētas. Jelgavai tie bija aptuveni 400 000 gadā. Nerunāsim par Rīgu, kur tie ir miljoni. Domāju, ka nevienas reģionālās avīzes budžets tam līdzī netur.

Šobrīd Saeimā plānotais liegums pašvaldībām dibināt un izdot masu informācijas līdzekļus nenovērsīs problēmu. Tā lapa var iznākt un tikt izplatīta tāpat kā līdz šim, arī neregistrēta. Rakstīt tur iekšā arī turpmāk varēs visu, ko viņi grib. Partija “Attīstībai/Par!” gan sola, ka arī saturs tiks skatīts. Ja tas kādreiz notiks, tā būs revolūcija! Jo vismaz desmit gadus notiek cīņa pret iespēju pašvaldībām tērēt līdzekļus sevis slavināšanai, bet situācija neuzlabojas, drīzāk kļūst arvien sliktāka.

Izmantojam visas iespējas

Kuldīgas novada pašvaldības Mārketinga un sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja KRISTĪNE DUĻBINSKA

Dzīvojam 21. gadsimtā, tādēļ tiek izmantoti visi pieejamie kanāli. Informatīvais izdevums ir tikai neliela daļa no iespējas komunicēt ar sabiedrību. Tas vairāk domāts tiem, kas nelieto internetu.

Galvojām paziņojumus presei, liekam informāciju sociālajos kontos, uz kuriem pēdējā laikā ir liels uzsvārs. Nevienam nav uzdots to darīt savā personīgajā kontā, priekšsēdētāja to dara, jo ir ļoti aktīvā pozīcijā, šādi atspoguļojot arī savu darbu. Pašvaldības kontā gan jācenšas piedalīties visiem. Un pēc komentāriem redzam, ka cilvēkiem tas ir vajadzīgs. Šobrīd ir informācijas pārbaģātība, tāpēc ne vienmēr mūsu sniegtā nonāk līdz visiem, cilvēki izraugās viņiem aktuālāko.

Iedzīvotāju iecienīts veids problēmu risināšanā ir mūsu mājaslapas sadaļa “Jautājiem mums”. Tā ir vieta, kas parāda, ka kaut kas nav līdz galam izskaidrots. Pēc tam skaidrojumu ievietojam arī “Kuldīgas Novada Vēstīs”.

Informējot cenšamies ieturēt neitrālu pozīciju. Man nešķistu normāli, ja katrā izdevumā būtu intervija ar domes priekšsēdētāju. Pašvaldības izdevumā, kas iznāk divas reizes mēnesī uz astoņām lappusēm, man nemaz nav vietas rakstiem, kādus veido vietējais laikraksts. Diezgan bieži saņem e-pastus, kuros vaicā par sludinājuma vai reklāmas izcenojumiem, tad norādu, ka pašvaldības informatīvajā izdevumā nedrīkst likt šādu informāciju un iesaku meklēt laikraksta “Kurzemnieks” Reklāmas nodaļu.

Tikai skaistā fasāde

Laikraksta “Zemgales Ziņas” redaktore AGNESE LEIBURGA

Jelgavas pilsētas pašvaldības informatīvais izdevums “Jelgavas Vēstnesis” iznāk ar nedēļas regularitāti, uz kvalitatīva papīra un krāsains. “Zemgales Ziņas” arī iznāk reizi nedēļā, bet nevar līdz pastkastītēm nonākt par velti.

“Jelgavas Vēstnesis” pilnībā kopē neatkarīgas avīzes veidolu. Saturu viņi rada paši, bet astoņām lapām ir aptuveni 10 darbinieku, kuri nav no Sabiedrisko attiecību nodaļas, tur uzrādās tikai divas speciālistes. Izveidota aģentūra “Zemgale INFO”, kas izdod “Jelgavas Vēstnesi”. Katrai pašvaldības iestādei vēl ir sabiedrisko attiecību speciālisti. Kopā varētu būt cilvēku 20, kas strādā pilsētas pozitīvās informācijas izplatīšanai. Problēmsituācijas papīra formātā izskatītas netiek. Pašvaldībai nepatīk mūsu korespondents Gaitis Grūtups, kurš uzdod neērtus jautājumus. Dome mums atsūtīja vēstuli, ka vēlas, lai ar to sadarbojas cits žurnālists. Paironizējām: varam rakstīt un sūtīt atpakaļ vēstuli, ka mums nepatīk šis mērs un gribam citu. Kopš šī gadījuma Gaitis personiski vairs nesaņem nevienu atbildi uz saviem jautājumiem pašvaldībai. Tās tiek sūtītas redaktorei. Tāda, lūk, sadarbība! Mūsu pašvaldības komunikācija ar sabiedrību jebkuros tīklos ir tikai pozitīva, kaut kādos gadījumos tie ir arī meli. Ja runa būs par projektiem, nekad nebūs pretēja viedokļa, nianšu, būs redzama tikai skaistā fasāde.

?

ĀRPUS BURBUĻA

Arī sarunāties ir jāmacās

Piedaloties dažādās sapulcēs, vai tas būtu skolās, darba kolektīvos vai sabiedriskajās apspriešanās, nācies novērot, ka cilvēki neprot diskutēt, ir neiecietīgi pret citu viedokļiem. Dažkārt sarunas beidzas pat ar publiskiem apvainojumiem, prom aizejot katram ar savu taisnību. Kāpēc sabiedrība ir tik neiecietīga pret atšķirīgiem viedokļiem? Kāpēc nemākam vai negribam uzklausīt?

Es domāju, ka viņš domā tā

Gešaltterapeite, psihoterapijas speciāliste Aija Baha-Velvele atgādina, ka it visur, kur vien ir cilvēki, ir attiecības: “Katrs no mums novērojis, ka ar dažiem cilvēkiem sarunas un komunikācija veidojas viegli, ar citiem – sarežģīti. Kāpēc viss nevarētu būt vienkārši?”

Domāju, ka iemesli tam, ka otru nedzirdam, pamatā ir mūsos pašos. Mēs mēdzam dzīvot pēc idejas un scenārija, kas skan – es domāju, ka viņš domā tā! Mēs dzīvojam pieņēmumos un otru vērtējam caur savu prizmu, bet, ja viņš tai neatbilst, tad it kā iekļūst kategorijā – svešais. Un ko darām ar nepazīstamajiem? Mēs no tiem izvairāmies vai cenšamies pārveidot! Otrā mēdzam saskatīt projekciju, to, kas mūsos iesakņojusies un bieži vien ir neapzināta.

Mēdz būt situācijas, kurās novērojam, ka ir kāds cilvēks, piemēram, kolēģis, kurš allaž cenšas izteikties, viņam vienmēr ir savs viedoklis, viņš mēdz citus kritizēt. Ir svarīgi censties saprast, kādu savu vajadzību šis cilvēks cenšas apmierināt, jo vienmēr ir tā, ka aiz katras mūsu rīcības stāv kāda vajadzība, kura ir nesadzirdēta, kura nav guvusi iespēju “būt saulītē”. Ja to izdodas aptvert, ir vieglāk pieņemt gan šo kolēģi, gan viņa attieksmi un izturēšanos.”

Diskusiju kultūra sāk veidoties

Vērojot politiku uzstāšanos, debates dažādos raidījumos, runas no parlamenta tribīnes, dažkārt rodas iespaids, ka ļoti daudziem sarunu, diskusiju kultūra ir sveša. Viņi pieraduši tikai izklāstīt savu taisnību, citos neieklausoties. Politologs Filips Rajeviskis gan norāda, ka politiku vidū diskusiju kultūra sāk lēnām veidoties: “Lai būtu diskusiju kultūra, vajag platformu, kur diskutēt. Vajag paraugus, kā to darīt. Visskaļāko politisko diskusiju laiks ir priekšvēlēšanu kampaņas. Tas, ka strikti ierobežota televīzijas reklāma, dod pozitīvu pieredzi, liek politiķiem piedalīties diskusijās. Politiskie spēki vairs nevar aprobežoties tikai ar smadzeņu skalo-

šanu reklāmās. Mediji organizē diskusijas, kurās politiķi piedalās, parādot savu prasmī vai neprasmī diskutēt. Tas, kā viņi diskutē, ir zināms piemērs sabiedrībai, kā jāveido diskusija. Teiksim, pēdējās Saeimas vēlēšanas ienesa zināmas izmaiņas, sabiedrība saskārās ar “KPV LV” un jaunās konservatīvās partijas diskusiju kultūru, un, redzot, ka politiķi sāk uzvesties agresīvi, nepieklājīgi, arī viņu atbalstītāji sāka uzvesties līdzīgi. Taču kopumā var teikt, ka diskusiju kultūra attīstās.”

Politologs norāda arī uz to, ka mūsu sabiedrībā trūkst prasmes runāt publiski: “Šobrīd var sekot līdzi, kā diskusijas notiek britu parlamentā par sāpīgo “Breksita” jautājumu. Lielbritānijas parlamentā katrs otrais ir labs orators, pie mums tādi ir retums. Anglosakšu izglītības sistēma iemāca runāt, tur ļoti liels akcents likts uz publisko runu, bet diskusija bez labām runas prasmēm nav diskusija. Ja būsi pārliecināts par savām spējām, jutīsies labāk jebkurā diskusijā, lai cik tā būtu agresīva.”

Rosina būt sociāli aktīviem

Kāda definīcija pauž, ka diskusija ir līdzsvarota dialoga forma starp vienādu izglītību guvušiem un vienādā attīstības līmenī esošiem domubiedriem. Te, šķiet, svarīgi likt akcentu tieši uz vārdu “domubiedri”.

Par savdabīgu Latvijas fenomenu kļuvis sarunu festivāls “LAMP”, kurā pulcējas tūkstošiem domubiedru, lai vienkārši parunātos, padebatētu. Pēdējos gados festivāla rīkotāji gājuši tālāk un māca diskutēt arī ārpus festivāla.

Sarunu skolas “LAMP” Jauniešu un bērnu programmas vadītāja Ilze Sāmīte uzsver, ka ikviens var apgūt prasmes, kā veidot pilnvērtīgāku sarunu: “Redzam, ka cilvēki vēlas sarunu prasmes attīstīt. Mums bija pārsteigums par tik lielu interesi. Ne tikai Rīgā, arī citās pilsetās, kur notiek nodarbības.”

I. Sāmīte atzīst, ka sarunu skola izveidota pēc trešā festivāla, saprotot, ka ar divām dienām Cēsīs ir par maz, lai iespējami plašākai auditorijai nodotu šīs idejas: “Tāpēc arī projektu nosaucām par sarunu skolu, jo šīs prasmes regulāri jāattīsta, tās nemītīgi jāmacās. Nepietiek tikai aiziet uz nodarbībām, par to jādomā ikdienā, jāpilda mājasdarbi, lai sevi pilnveidotu. Skola ir grūdiens, lai cilvēki par to aizdomātos.” Īpaši tāpēc, ka ikdienā pārsvarā vērojama neprasme sarunāties, diskutēt, daudzi cilvēki dzīvo tikai savā taisnībā, neieklausoties citos.

Sarunu festivāls “LAMP” Cēsīs pulcē daudz interesentu, lai gan te neuzstājas neviena rokgrupa vai nenotiek šovi. Cilvēki satiekas, lai runātos, klausītos, apspriestu dažādus jautājumus un diskutētu

UZZIŅAI

Debašu centra galvenie debašu principi

- Debatēt, lai mācītos.
- Jāapzinās, ka debates ir iespēja iegūt jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas, veicinot radošas, intelektuāli izglītotas un pilsoniski aktīvas personības izaugsmi.
- Debatējot ievērot godīgumu!
- Jābūt godīgam argumentos, pierādījumu un faktu izmantošanā, kā arī izjautāšanas atbildēs.
- Debatēt ar cieņu!
- Nedrīkst izrādīt necieņu tikai tāpēc, ka kāds nepiekrīt jūsu viedoklim. Vislabākais līdzeklis savas pārliecības paušanai ir labi pārdomāts arguments un fakti, kas to pierāda.

Runājot par īpaši jūtīgām diskusiju tēmām, viņa norāda, ka tās var būt visdažādākās: “Tas atkarīgs no tā “burbuļa”, kurā cilvēks dzīvo, katram “burbulim” tēmas var būt citas. Tāpēc festivāla “LAMP” programmu neveidojam mēs, bet sabiedrība kopumā, piedāvājot savas tēmas, ko būtu svarīgi pārrunāt.”

To, ka interese par sarunu festivālu aug, vislabāk raksturo skaitļi no trīsarpus tūkstošiem apmeklētāju pirmajā gadā līdz vairāk nekā 20 tūkstošiem šogad. “Arvien pieaugošais apmeklētāju skaits liek secināt, ka cilvēkiem gribas runāt, gribas diskutēt par sabiedrībai, valstij aktuālām tēmām, gribas būt sociāli aktīviem. Tieši tas ir mūsu mērķis – panākt, lai cilvēki kļūtu sociāli aktīvi,” uzsver I. Sāmīte.

Viņa norāda uz vēl kādu pozitīvu aspektu festivālā: “Cilvēki ne tikai gāja uz organizētajām diskusijām, bet arī pēc tām pulciņos turpināja diskutēt par šīm tēmām.”

Diskusijas virtuālajā vidē

Ar dažādiem viedokļiem nākas saskarties arī pašvaldībās. Ne tikai rīkojot sabiedriskās apspriešanas, bet gandrīz vai pēc katra svarīgāka lēmuma pieņemšanas. Cēsu novada pašvaldības komunikācijas un klientu servisa pārvaldes vadītājs Kārlis Pots norāda, ka veselīgai sarunai traucē tas, ka cilvēki ļoti personīgi uztver visu, kas neatbilst viņu gaidām, viņu viedoklim. Uztver to kā apvainojumu. Tas ļoti redzams, apspriežot jautājumus, kur ir divi no-

sacīti pretēji viedokļi. “Piemēram, vai ielai jābūt atvērtai autovadītājiem, vai tā jāpārveido par gājēju ielu? Ir aktīva grupa, kas aizstāv vienu pozīciju, un tikpat aktīva, kas aizstāv otru pusi. Un pašvaldībai jāatrod vidusceļš, ar kuru, visticamāk, nav apmierināti ne vieni, ne otri, tāpēc uzskata, ka pašvaldība viņiem nodarījusi pāri. Bet dzīvē patiesība jau vienmēr ir kaut kur pa vidu, un pašvaldībai ir jācenšas salāgot visu pušu intereses. It īpaši, ja jautājums ir ļoti nokaitēts. Bet nevar jau nevienam neko pārnest, jo tas ir spogulis, kas parāda, kāda sabiedrība esam.”

K. Pots norāda, ka pēdējos gados diskusijas ar pašvaldību par pilsētai svarīgām tēmām arvien vairāk pārceļas uz virtuālo vidi un izpaužas komentāros feisbukā. “Ja tas ir reāls cilvēks, nevis kāds viltus profils, un viņš veltījis laiku, lai uzrakstītu komentāru, arī tas jāuzskata par viedokli sabiedriskajā apspriešanās. Tāpēc mums jācenšas izlobīt patiesības graudu arī no komentāriem sociālajos tīklos, kaut arī dažkārt no ļoti negatīviem. Jāņem vērā, ka skaļāka vienmēr būs tā daļa, kas ir neapmierināta, tie, kuri atbalsta, visticamāk, komentārus nerakstīs, bet vienkārši nospiedīs “like”. Tāpēc sekojam līdzi tam, kas notiek sociālajos tīklos, izlasām katru komentāru. Un šāda sabiedrības iesaistes forma kļūst arvien aktuālāka. Nākotnē komunikācija starp pašvaldību un sabiedrību arvien vairāk notiks virtuālajā vidē,” uzskata K. Pots.

Jānis Gabrāns

MAF

Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Pielikuma redaktors: Ints Grasis, t. 63422366, ints@kurzemes-vards.lv.

Par pielikuma “NOVADI SAPROT” saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds” un projekta partneri: SIA “Jaunais kurzemnieks”, SIA “Cēsu Druva”, SIA “Imanta info”, SIA “Izdevniecība Auseklis”, SIA “Saldus Zeme II”, SIA “Laikraksts Stars”, SIA “Talsu Vēstis”, SIA “Firma Zemgale”, SIA “TV Kurzeme” un SIA “Novadu Ziņas”.

Publikācijas sagatavojuši reģionālo izdevniecību žurnālisti un fotogrāfi.

Izplatīts kā laikraksta “Auseklis” bezmaksas pielikums.

Iespiests SIA “Latgales druka” tipogrāfijā

Rēzeknē, Baznīcas ielā 28.

Tirāža – 3584 eksemplāri.